

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (голям състав)

20 юни 2022 година *

„Преюдициално запитване — Съдебно сътрудничество по граждански и търговски дела — Регламент (ЕО) № 44/2001 — Признаване на съдебно решение, постановено в друга държава членка — Основания за непризнаване — Член 34, точка 3 — Решение, несъвместимо с решение, постановено по-рано между същите страни в държавата членка, в която се иска признаване — Условия — Зачитане от по-рано постановеното решение, възпроизвеждащо текста на арбитражно решение, на разпоредбите и основните цели на Регламент (ЕО) № 44/2001 — Член 34, точка 1 — Признаване, явно противоречащо на общественения ред на държавата членка, в която се иска признаване — Условия“

По дело C-700/20

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Commercial Court) (Висш съд (Англия и Уелс), общо гражданско отделение (търговски състав), Обединено кралство) с акт от 21 декември 2020 г., постъпил в Съда на 22 декември 2020 г., в рамките на производство по дело

London Steam-Ship Owners' Mutual Insurance Association Limited

срещу

Kingdom of Spain

СЪДЪТ (голям състав),

състоящ се от: К. Lenaerts, председател, L. Bay Larsen, заместник-председател, К. Jürimäe, С. Lycourgos, Е. Regan, I. Jarukaitis и N. Jääskinen, председатели на състави, М. Ilešič, J.-C. Bonichot, М. Safjan (докладчик), А. Kumin, М. L. Arastey Sahún, М. Gavalec, Z. Csehi и О. Spineanu-Matei, съдии,

генерален адвокат: А. М. Collins,

секретар: С. Strömholm, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 31 януари 2022 г.,

* Език на производството: английски.

като има предвид становищата, представени:

- за London Steam-Ship Owners' Mutual Insurance Association Limited, от A. Song, M. Volikas, solicitors, A. Thompson, C. Tan, barristers, C. Hancock и T. de la Mare, QC,
- за правителството на Обединеното кралство, от L. Baxter, B. Kennelly и F. Shibli, в качеството на представители,
- за германското правителство, от J. Möller, U. Bartl и M. Hellmann, в качеството на представители,
- за испанското правителство, от S. Centeno Huerta, A. Gavela Llopis, S. Jiménez García и M. J. Ruiz Sánchez, в качеството на представители,
- за френското правителство, от A. Daniel и A.-L. Desjonquères, в качеството на представители,
- за полското правителство, от B. Majczyna и S. Żyrek, в качеството на представители,
- за швейцарското правителство, от M. Schöll, в качеството на представител,
- за Европейската комисия, от C. Ladenburger, X. Lewis и S. Noë, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 5 май 2022 г.,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 1, параграф 2, буква г) и член 34, точки 1 и 3 от Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L 12, 2001 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 3, стр. 74).
- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между London Steam-Ship Owners' Mutual Association Limited (наричано по-нататък „London P&I Club“) и Kingdom of Spain (Кралство Испания) във връзка с признаването в Обединеното кралство на решение, постановено от испански съд.

Правна уредба

Правото на Съюза

Регламент № 44/2001

3 Съображение 16 от Регламент № 44/2001 гласи:

„Взаимното доверие в упражняването на правосъдие в [Европейския съюз] оправдава съдебни решения, които са постановени в държава членка, да бъдат автоматично признавани без нуждата от някаква процедура, освен в случаите на оспорване“.

4 Член 1, параграфи 1 и 2 от този регламент предвижда:

„1. Настоящият регламент се прилага по граждански и търговски дела, независимо от естеството на съда или правораздавателния орган. Той не обхваща, по-специално, данъчни, митнически или административни дела.

2. Настоящият регламент не се прилага по отношение на:

[...]

г) арбитраж“.

5 Глава II от Регламент № 44/2001 е озаглавена „Компетентност“ и има десет раздела.

6 Раздел 3 от тази глава се отнася до компетентността по дела във връзка със застраховане.

7 В този раздел член 13 от този регламент гласи:

„Разпоредбите на настоящия раздел могат да се дерогират само със споразумение:

[...]

5. което се отнася до договор за застраховка дотолкова, доколкото покрива един или повече от рисковете по член 14“.

8 Съгласно член 14 от посочения регламент, който също е част от този раздел:

„Рисковете по член 13, параграф 5 са следните:

1) всякаква загуба или вреда на:

а) морски кораби, инсталации, разположени край бреговете или в открито море, или въздухоплавателно средство, произтичащи от рискове, които са във връзка с използването им за търговски цели;

[...]

2) всякаква отговорност, различна от тази за телесна повреда на пътници или загуба или увреждане на багажа им:

а) произтичаща от използването или дейността на кораби, инсталации или въздухоплавателни средства, както са указани в точка 1, буква а), доколкото по отношение на последните законодателството на държава членка, в която е регистрирано въздухоплавателното средство, не забранява клаузи за предоставяне на компетентност при застраховането срещу такива рискове;

[...]“.

9 Раздел 7 от глава II от Регламент № 44/2001 се отнася до пророгацията на компетентност и включва по-конкретно член 23, параграф 1, който гласи:

„Ако страните, една или повече от които имат местоживее в държава членка, са се договорили, че съд или съдилищата на държава членка са компетентни за разрешаване на всякакви спорове, които са възникнали или които могат да възникнат във връзка с определено правоотношение, този съд или тези съдилища имат компетентност. Тази компетентност е изключителна, освен ако страните са уговорили друго. Споразумението за предоставяне на компетентност се сключва:

а) писмено или устно, потвърдено с писмени доказателства; или

б) във форма, която е съобразена с практиките, които страните са установили помежду си; или

в) в международната търговия, във форма, която е съобразена с обичая, който страните познават или е трябвало да познават и който в тази търговска дейност е широко известен на страните и редовно се съблюдава от страните по договори от вида, приложим в конкретната търговска дейност“.

10 Раздел 9 от същата глава II, който се отнася до висящ процес и свързани искове, включва по-специално член 27 от посочения регламент, който предвижда:

„1. Когато дела с един и същ предмет и между същите страни са заведени в съдилищата на различни държави членки, всеки съд, различен от първия сезиран съд, спира разглеждането на делото служебно, докато бъде установена компетентността на първия сезиран съд.

2. Когато бъде установи компетентността на първия сезиран съд, всеки друг съд, различен от първия сезиран съд, се отказва от компетентност в полза на този съд“.

11 Глава III от Регламент № 44/2001 е озаглавена „Признаване и изпълнение“ и включва членове 32—56.

12 Член 32 от този регламент гласи:

„За целите на настоящия регламент „съдебно решение“ означава всяко съдебно решение, постановено от съд или правораздавателен орган на държава членка, както и да се нарича съдебното решение, включително декрет, разпореждане, решение или заповед за изпълнение, както и определянето на разноските от служител на съда“.

13 Съгласно член 33 от посочения регламент:

„1. Съдебно решение, което е постановено в държава членка, се признава в друг[ите] държав[и членки], без да се изисква каквато и да е специална процедура.

2. Всяка заинтересувана страна, която изисква признаването на съдебно решение като основен въпрос при един спор, може в съответствие с процедурите, установени в раздели 2 и 3 от настоящата глава, да поиска решение, с което да се признае съдебното решение.

3. Ако изходът на дело в съд на държава членка зависи от произнасянето по инцидентно възникнал въпрос за признаване, този съд е компетентен по отношение на този въпрос“.

14 Член 34 от същия регламент предвижда:

„Съдебно решение не се признава:

1. ако признаването явно противоречи на [обществения ред] в държавата членка, в която се иска признаване;

[...]

3. ако то противоречи на съдебно решение, постановено по спор между същите страни в държавата членка, в която се иска признаване;

[...]“.

15 Член 35 от Регламент № 44/2001 има следния текст:

„1. Освен това, съдебното решение не се признава, ако то противоречи на раздел 3, 4 или 6 от глава II, както и в случаите по член 72.

2. При проверката на основанията за компетентността по предходния параграф съдът или органът, който е сезиран, е обвързан от фактическите констатации, на основата на които съдът на държавата членка по произход е определил своята компетентност.

3. При спазване на параграф 1 не може да бъде преразглеждана компетентността на съда на държавата членка по произход. Критерият за [обществен ред], посочен в член 34, точка 1, не може да се прилага по отношение на правилата относно компетентността“.

16 Съгласно член 43, параграф 1 от този регламент:

„Решението по молбата за декларация за изпълняемост може да се обжалва от всяка от страните“.

Регламент (ЕС) № 1215/2012

17 Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L 351, 2012 г., стр. 1) отменя и заменя Регламент № 44/2001.

18 Съображение 12 от Регламент № 1215/2012 гласи следното:

„Настоящият регламент не следва да се прилага по отношение на арбитража. Никоя разпоредба на настоящия регламент не следва да възпрепятства съдилищата на държава членка, когато са сезирани по иск с предмет, по който страните са сключили арбитражно споразумение, да препратят страните на арбитраж, да спрат или да прекратят производството или да проучат дали арбитражното споразумение е недействително, загубило сила или не може да бъде приложено, в съответствие с националното им право.

Определение, постановено от съд на държава членка, за това дали арбитражно споразумение е недействително, загубило сила или че не може да бъде приложено, не следва да подлежи на правилата за признаване и изпълнение, установени с настоящия регламент, независимо от това, дали съдът се е произнесъл за това като основен въпрос или инцидентно възникнал въпрос.

От друга страна, когато съд на държава членка, компетентен съгласно настоящия регламент или съгласно националното право, е определил, че арбитражно споразумение е недействително, загубило сила или че не може да бъде приложено, това не следва да попречи на признаването или, според случая, изпълнението в съответствие с настоящия регламент на решението на съда по съществото на делото. Това не следва да засяга компетентността на съдилищата на държавите членки да вземат решения относно признаването и изпълнението на арбитражни решения в съответствие с Конвенцията за признаване и изпълнение на чуждестранни арбитражни решения, съставена на 10 юни 1958 г. в Ню Йорк [(Recueil des traités des Nations unies, том 330, стр. 3)] (наричана по-нататък „Конвенцията от Ню Йорк от 1958 г.“), която има предимство пред настоящия регламент.

Настоящият регламент не следва да се прилага по отношение на искове или придружаващи производства, които се отнасят по-специално до създаването на арбитражен съд, правомощията на арбитрите, воденето на арбитражната процедура или други аспекти на такава процедура, нито по отношение на искове или решения относно отмяната, преразглеждането, обжалването, признаването или изпълнението на арбитражни решения“.

19 Съгласно член 73, параграф 2 от посочения регламент:

„Настоящият регламент не засяга прилагането на Конвенцията от Ню Йорк от 1958 г.“.

Правото на Обединеното кралство

20 Член 66 от Arbitration Act 1996 (Закон за арбитража от 1996 г.), озаглавен „Изпълнение на решението“, гласи:

„1) Арбитражно решение, постановено от арбитражен съд по силата на арбитражно споразумение, може с разрешение на съда да бъде изпълнено по същия начин като съдебно решение или определение в същия смисъл.

2) Ако е предоставено разрешение, може да се постанови съдебно решение в същия смисъл като арбитражното решение.

3) Не се допуска изпълнението на арбитражно решение, когато и доколкото лицето, срещу което е насочено изпълнението, докаже, че арбитражният съд не е бил компетентен по същество да постанови арбитражното решение. Правото да се повдигне такова възражение може да е погасено (вж. член 73).

4) Разпоредбите на настоящия член не засягат признаването или изпълнението на арбитражно решение по реда на друг акт или разпоредба, по-специално по реда на част II от Закона за арбитража от 1950 г. (изпълнение на арбитражни решения съгласно Женевската конвенция) или на разпоредбите на част III от настоящия закон относно признаването и изпълнението на арбитражни решения съгласно Конвенцията от Ню Йорк [от 1958 г.], или по исков ред [„action on the award“].

21 Членове 67—72 от Закона за арбитража от 1996 г. уточняват условията, при които страните по арбитражното производство могат да оспорят компетентността на арбитражния съд, редовността на производството и обосноваността на арбитражното решение.

22 Член 73 от тази закон е озаглавен „Погасяване на правото да се повдигне възражение“ и предвижда:

„1) Ако страна в арбитражно производство участва или продължава да участва в производството, без незабавно или в рамките на срока, определен от арбитражното споразумение, от съда или от разпоредба на настоящата част, да направи възражение,

a) че арбитражният съд не е бил компетентен по същество,

b) че производството е било неправилно проведено,

c) че не е спазено арбитражното споразумение или която и да е разпоредба на настоящата част, или

d) че са допуснати други нередности, засягащи арбитражния съд или производството,

тя не може да повдигне такова възражение пред арбитражния съд или съда на по-късен етап, освен ако не докаже, че към момента, в който е участвала или е продължила да участва в производството, не е знаела и не би могла, при полагане на дължимата грижа, да установи основанията за възражението.

2) Когато арбитражният съд се произнесе, че е компетентен по същество и страна в арбитражното производство, която би могла да оспори това решение,

a) посредством налична арбитражна процедура за обжалване или преразглеждане, или

b) посредством обжалване на арбитражното решение,

не го оспори или не направи това в рамките на срока, предвиден в арбитражното споразумение или в разпоредба на настоящата част, тази страна не може на по-късен етап да възрази срещу материалната компетентност на арбитражния съд на основание, което е било предмет на това решение“.

Испанското право

- 23 Член 117 от Código Penal (Наказателен кодекс, наричан по-нататък испанският Наказателен кодекс) гласи:

„Застрахователите, които са поели риска от финансови отговорности, произтичащи от използването или експлоатацията на каквото и да е имущество, отрасъл, предприятие или дейност, в случай че събитието, съставляващо застрахователния риск, се реализира в резултат на обстоятелство, предвидено в настоящия кодекс, носят пряка гражданска отговорност до размера на обезщетението, определено по закон или със споразумение, без да се засяга правото да се иска възстановяване на сумата от заинтересованото лице“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

- 24 След като през ноември 2002 г. петролният танкер *Prestige* претърпява корабокрушение край бреговете на Испания, причинило значителни екологични вреди по испанското и френското крайбрежие, в края на 2002 г. в Испания е образувано наказателно производство, в частност срещу капитана на този кораб.
- 25 След приключването на разследването делото е отнесено пред Audiencia Provincial de A Coruña (Съд на провинция Ла Коруня, Испания), като в рамките на наказателното производство редица юридически лица, сред които испанската държава, предявяват граждански иски срещу капитана на *Prestige*, срещу собствениците на същия и на основание член 117 от испанския Наказателен кодекс относно прекия иск — срещу London P&I Club, застраховател на отговорността на плавателния съд и неговите собственици. Въпреки че на 16 юни 2003 г. депозира парична сума пред сезираните испански наказателни съдилища като обезщетение за щетите, които може да са били причинени от корабокрушението, London P&I Club не участва в това производство.
- 26 На 16 януари 2012 г., т.е. след предявяването на посочените граждански иски, London P&I Club започва арбитражно производство в Лондон (Обединеното кралство), в което да се установи, че съгласно арбитражната клауза, съдържаща се в сключения със собствениците на *Prestige* застрахователен договор, Кралство Испания е длъжно да предяви исканията си по член 117 от испанския Наказателен кодекс в рамките на това арбитражно производство. London P&I Club иска да се установи и че не носи отговорност към Кралство Испания за тези искания, защото застрахователният договор предвижда, че в съответствие с клаузата „pay to be paid“ (плати, за да ти бъде платено) застрахованото лице трябва първо да плати на увреденото лице дължимите обезщетения, преди да може да си възстанови сумата от застрахователя. Кралство Испания не участва в арбитражното производство, въпреки че е получило покана от арбитражния съд.
- 27 С арбитражно решение, постановено на 13 февруари 2013 г., арбитражният съд приема, че тъй като исковете на Кралство Испания са договорни, съгласно английското международно частно право приложимо към договора е английското право. Следователно според арбитражния съд Кралство Испания не може да се позове на договорните права на собствениците, без да спази както арбитражната клауза, така и клаузата „pay to be paid“. От това арбитражният съд прави извода, че исковете за обезщетение, предявени от Кралство Испания пред испанските съдилища, е трябвало да бъдат предявени в рамките на арбитража в Лондон, че отговорността на London P&I Club не може да бъде ангажирана към Кралство Испания при липсата на предварително плащане в полза на същото на

вредите от корабособствениците, и че във всички случаи съгласно клаузите на застрахователния договор тази отговорност е ограничена до 1 милиард щатски долара (USD) (приблизително 900 000 000 EUR).

- 28 През март 2013 г. London P&I Club сезира High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Commercial Court) (Висш съд (Англия и Уелс), общо гражданско отделение (търговски състав), Обединеното кралство) на основание член 66, параграфи 1 и 2 от Закона за арбитража от 1996 г. с искане за разрешение арбитражното решение да бъде изпълнено на територията на страната по същия начин, както съдебно решение или определение, и да постанови решение, възпроизвеждащо текста на това арбитражното решение. Кралство Испания оспорва това искане и от своя страна иска от сезирания съд да отмени посоченото арбитражното решение или да го обяви за недействително на основание член 67 или член 72 от Закона за арбитража от 1996 г. Кралство Испания твърди и че предвид правото си на преценка посоченият съд трябва да откаже да постанови съдебно решение, възпроизвеждащо текста на същото арбитражно решение.
- 29 С определение от 22 октомври 2013 г., постановено в съдебно заседание, в хода на което са представени доказателства за фактите и са изслушани експерти по испанско право, High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Commercial Court) (Висш съд (Англия и Уелс), общо гражданско отделение (търговски състав)) разрешава на London P&I Club изпълнението на арбитражното решение от 13 февруари 2013 г. Също на 22 октомври 2013 г. той постановява и решение, възпроизвеждащо текста на това арбитражно решение.
- 30 Кралство Испания обжалва това определение пред Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) (Апелативен съд (Англия и Уелс), гражданско отделение, Обединеното кралство). С решение от 1 април 2015 г. този съд отхвърля жалбата.
- 31 С решение от 13 ноември 2013 г., постановено в рамките на образуваното пред испанските съдилища наказателно производство, Audiencia Provincial de A Coruña (Съд на провинция Ла Коруня) оправдава капитана на *Prestige* по обвиненията в престъпления против околната среда, осъжда го за неподчинение на орган на власт, представляващо тежък случай, и постановява, че той не носи гражданска отговорност за вредите от разлива на горивата поради липсата на връзка между престъплението неподчинение и тези вреди. Съдът не се произнася по гражданската отговорност на собствениците на *Prestige* или на London P&I Club.
- 32 Няколко страни подават касационна жалба срещу това съдебно решение пред Tribunal Supremo (Върховен съд, Испания). На 14 януари 2016 г. същият оправдава капитана на *Prestige* по обвинението за неподчинение на орган на власт, представляващо тежък случай, но го осъжда за престъпление по непредпазливост против околната среда. Що се отнася до гражданския иск, този съд постановява, че гражданска отговорност носят капитанът на *Prestige*, корабособствениците, както и, на основание член 117 от испанския Наказателен кодекс, London P&I Club, като за последния се прилага договорното ограничение на отговорността до един милиард USD. Накрая, той връща делото на Audiencia Provincial de A Coruña (Съд на провинция Ла Коруня), за да определи размера на съответните обезщетения, дължими от ответниците по испанското производство.
- 33 С решение от 15 ноември 2017 г., поправено на 11 януари 2018 г., Audiencia Provincial de A Coruña (Съд на провинция Ла Коруня) постановява, че капитанът на *Prestige*, собствениците на същия и London P&I Club носят отговорност към повече от 200 отделни

страни, включително испанската държава, като за London P&I Club се прилага договорното ограничение на отговорността до един милиард USD. След касационна жалба срещу това съдебно решение то е потвърдено в основни линии с решение на Tribunal Supremo (Върховен съд) от 19 декември 2018 г.

- 34 С изпълнителен лист от 1 март 2019 г. Audiencia Provincial de A Coruña (Съд на провинция Ла Коруня) определя сумите, които всеки от ищите има право да претендира от съответните ответници. Той постановява по-конкретно, че ответниците дължат на испанската държава сумата от приблизително 2,3 милиарда евро, като за London P&I Club тази сума е ограничена до 855 милиона евро.
- 35 С молба от 25 март 2019 г. Кралство Испания иска от High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Висш съд (Англия и Уелс), общо гражданско отделение), на основание член 33 от Регламент № 44/2001, признаване в Обединеното кралство на изпълнителния лист от 1 март 2019 г. Този съд уважава молбата с разпореждане от 28 май 2019 г.
- 36 На 26 юни 2019 г. London P&I Club обжалва това разпореждане пред запитващата юрисдикция на основание член 43 от Регламент № 44/2001.
- 37 В подкрепа на жалбата си London P&I Club поддържа, от една страна, че изпълнителният лист от 1 март 2019 г. е несъвместим по смисъла на член 34, точка 3 от Регламент № 44/2001 с определението и решението от 22 октомври 2013 г., постановени на основание член 66 от Закона за арбитража от 1996 г. и потвърдени на 1 април 2015 г. от Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) (Апелативен съд (Англия и Уелс), гражданско отделение). От друга страна и във всички случаи, той твърди, като се основава на член 34, точка 1 от този регламент, че признаването и изпълнението на този изпълнителен лист явно противоречи на обществения ред, по-специално с оглед на принципа на силата на пресъдено нещо.
- 38 Кралство Испания иска жалбата да бъде отхвърлена.
- 39 Запитващата юрисдикция счита, че делото по главното производство повдига въпросите, първо, дали съдебно решение като нейното, постановено съгласно член 66 от Закона за арбитража от 1996 г., може да бъде квалифицирано като „съдебно решение“ по смисъла на член 34, точка 3 от Регламент № 44/2001, ако самата тя не е разгледала по същество решения от арбитражния съд спор в неговата цялост. Второ, тя иска да се установи дали на съдебно решение, което не попада в материалния обхват на този регламент поради изключването на арбитража съгласно член 1, параграф 2, буква г) от него, може все пак да се направи позоваване, за да се възпрепятства, на основание член 34, точка 3 от посочения регламент, признаването и изпълнението на съдебно решение на друга държава членка. Трето, ако отговорът е отрицателен, посочената юрисдикция иска да се установи дали член 34, точка 1 от същия регламент позволява да се откаже признаването и изпълнението на такова съдебно решение, тъй като то не зачита силата на пресъдено нещо, с която се ползва по-ранно арбитражно решение или съдебно решение, възпроизвеждащо текста на такова арбитражно решение.

40 При тези условия High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Commercial Court) (Висш съд (Англия и Уелс), общо гражданско отделение (търговски състав)) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

- „1) С оглед на естеството на въпросите, на които националната юрисдикция следва да отговори, за да реши дали да постанови решение в същия смисъл като арбитражно решение по член 66 от Arbitration Act (Закон за арбитража) от 1996 г., може ли съдебно решение, постановено по реда на тази разпоредба, да представлява релевантно „съдебно решение“ на държавата членка, в която се иска признаване, по смисъла на член 34, точка 3 от Регламент [№ 44/2001]?
- 2) Като се има предвид, че съдебно решение, постановено в същия смисъл като арбитражно решение — каквото е съдебно решение, постановено по реда на член 66 от Arbitration Act от 1996 г. — представлява съдебно решение, което не попада в материалния обхват на Регламент № 44/2001 поради изключването на арбитража съгласно член 1, параграф 2, буква г), може ли такова съдебно решение да представлява релевантно „съдебно решение“ на държавата членка, в която се иска признаване, по смисъла на член 34, точка 3 [от този регламент]?
- 3) В случай че член 34, точка 3 от Регламент № 44/2001 не се прилага, ако признаването и изпълнението на съдебно решение на друга държава членка би противоречало на вътрешния обществен ред, тъй като би нарушило принципа на силата на пресъдено нещо поради наличието на по-ранно национално арбитражно решение или на по-ранно съдебно решение в същия смисъл като арбитражното решение, постановено от съда на държавата членка, в която се иска признаване, допустимо ли е позоваването на член 34, точка 1 от Регламент № 44/2001 като основание да се откаже признаване или изпълнение, или в член 34, точки 3 и 4 от Регламента са изчерпателно предвидени основанията, поради които силата на пресъдено нещо и/или противоречието могат да са пречка за признаване или изпълнение на съдебно решение по смисъла на Регламента?“.

По преюдициалните въпроси

По първия и втория въпрос

- 41 С първия и втория си въпрос, които следва да се разгледат заедно, запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 34, точка 3 от Регламент № 44/2001 трябва да се тълкува в смисъл, че съдебно решение, постановено от съд на една държава членка и възпроизвеждащо текста на арбитражно решение, може да представлява съдебно решение по смисъла на тази разпоредба, което решение възпрепятства признаването в тази държава членка на съдебно решение, постановено от съд в друга държава членка, ако тези решения са несъвместими помежду си.
- 42 В самото начало следва да се припомни, че тъй като Регламент № 1215/2012 отменя и заменя Регламент № 44/2001, който от своя страна е заменил Конвенцията от 27 септември 1968 г. относно компетентността и изпълнението на съдебните решения по граждански и търговски дела (ОВ L 299, 1972 г., стр. 32; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 10, стр. 3), изменена с последващите конвенции за присъединяването към нея

на новите държави членки, направеното от Съда тълкуване на разпоредбите на един от тези правни актове важи и за тези на останалите, когато тези разпоредби могат да се квалифицират като еквивалентни (вж. в този смисъл решение от 15 юли 2021 г., Volvo и др., C-30/20, EU:C:2021:604, т. 28).

- 43 Такъв е случаят с член 1, параграф 2, буква г) от всеки от двата регламента и член 1, алинея 4 от тази конвенция, които изключват арбитража от приложното си поле.
- 44 Това изключване обаче се отнася до цялата материя на арбитража, включително образуваните пред държавните юрисдикции производства (решение от 25 юли 1991 г., Rich, C-190/89, EU:C:1991:319, т. 18).
- 45 От това следва, че производството по признаване и допускане на изпълнението на арбитражно решение попада в обхвата на националното и международното право, приложими в държавата членка, в която се иска признаване и изпълнение, а не в този на Регламент № 44/2001 (вж. в този смисъл решение от 13 май 2015 г., Gazprom, C-536/13, EU:C:2015:316, т. 41).
- 46 В същия смисъл съображение 12 от Регламент № 1215/2012 подчертава занапред, че този регламент не се прилага по отношение на искове или решения относно признаването или изпълнението на арбитражни решения.
- 47 От това следва, че съдебно решение, възпроизвеждащо текста на арбитражно решение, попада в обхвата на изключването на арбитража, предвидено в член 1, параграф 2, буква г) от Регламент № 44/2001, и че поради това не може да се ползва от взаимното признаване между държавите членки и да се движи в съдебното пространство на Съюза в съответствие с разпоредбите на посочения регламент.
- 48 Въпреки това такова решение може да се счита за съдебно решение по смисъла на член 34, точка 3 от Регламент № 44/2001.
- 49 В това отношение, на първо място, от широкото определение на понятието „съдебно решение“ в член 32 от Регламент № 44/2001 следва, че това понятие включва всяко решение, постановено от юрисдикция на държава членка, без разлика в зависимост от съдържанието на съответното решение, стига да е било или да е можело да бъде предмет в държавата членка по произход на разглеждане в състезателно производство (вж. в този смисъл решение от 7 април 2022 г., H Limited, C-568/20, EU:C:2022:264, т. 24 и 26 и цитираната съдебна практика). Освен това посоченото определение се прилага за всички разпоредби от този регламент, в които се среща това понятие, и по-специално за член 34, точка 3 от него (вж. по аналогия решение от 2 юни 1994 г., Solo Kleinmotoren, C-414/92, EU:C:1994:221, т. 20).
- 50 В подкрепа на това тълкуване на понятието „съдебно решение“, съдържащо се в член 34, точка 3 от Регламент № 44/2001, е целта на тази разпоредба, а именно да защити целостта на вътрешния правен ред на държавата членка и да гарантира, че налагането на задължение за признаване на съдебно решение, изхождащо от друга държава членка, което противоречи на съдебно решение, постановено по спор между същите страни от собствените ѝ съдилища, няма да засегне върховенството на закона (вж. по аналогия решение от 2 юни 1994 г., Solo Kleinmotoren, C-414/92, EU:C:1994:221, т. 21).

- 51 На второ място, от практиката на Съда е видно, че изключването на дадена област от приложното поле на Регламент № 44/2001 не е пречка съдебно решение, което се отнася до тази област, да попадне в обхвата на член 34, точка 3 от този регламент и следователно да възпрепятства признаването на съдебно решение, постановено в друга държава членка, с което то е несъвместимо.
- 52 Така Съдът е приел в частност, че съдебно решение на юрисдикция на държавата членка, в която се иска признаване, което, доколкото се отнася до гражданското състояние на физическите лица, не попада в приложното поле на посочената в точка 42 от настоящото решение конвенция, противоречи на съдебно решение, изхождащо от друга държава членка, тъй като двете решения имат взаимно изключващи се правни последици (вж. в този смисъл решение от 4 февруари 1988 г., Hoffmann, 145/86, EU:C:1988:61, т. 25).
- 53 Следователно съдебно решение, постановено в една държава членка и възпроизвеждащо текста на арбитражно решение, може да представлява съдебно решение по смисъла на член 34, точка 3 от Регламент № 44/2001, което възпрепятства признаването в тази държава членка на решение, постановено от съд на друга държава членка, ако тези решения си противоречат.
- 54 Това обаче не е така в хипотезата, при която арбитражното решение, чийто текст е възпроизведен в това съдебно решение, е прието при обстоятелства, които не са позволили приемането — при спазване на разпоредбите и основните цели на този регламент — на съдебно решение, попадащо в приложното поле на същия.
- 55 В това отношение следва да се припомни, че при тълкуването на разпоредба от правото на Съюза трябва да се вземат предвид не само нейният текст, но и контекстът ѝ и целите на правната уредба, от която тя е част. Следователно, за да се отговори на първия и втория преюдициален въпрос, следва да се вземат предвид не само текстът и целта на член 34, точка 3 от Регламент № 44/2001, а и контекстът на тази разпоредба и целите, преследвани с този регламент (вж. в този смисъл решение от 4 май 2010 г., TNT Express Nederland, C-533/08, EU:C:2010:243, т. 44 и цитираната съдебна практика).
- 56 Тези цели са отразени в принципите, залегнали в основата на съдебното сътрудничество по граждански дела в рамките на Съюза, като тези на свободно движение на съдебни решения в тази област, на предвидимост на компетентните юрисдикции и следователно на правна сигурност за правните субекти, на добро правораздаване, на свеждане до минимум на възможността за едновременни производства, както и на взаимно доверие в правосъдието (вж. в този смисъл решения от 4 май 2010 г., TNT Express Nederland, C-533/08, EU:C:2010:243, т. 49, и от 19 декември 2013 г., Nipponka Insurance, C-452/12, EU:C:2013:858, т. 36).
- 57 Следва да се добави, че взаимното доверие в правосъдието в рамките на Съюза, на което според съображение 16 от Регламент № 44/2001 се основават предвидените в него правила за признаване на съдебните решения, не обхваща решенията, взети от арбитражни съдилища, нито съдебните решения, които възпроизвеждат текста им.
- 58 От това следва, че арбитражно решение може, посредством съдебно решение, което възпроизвежда текста му, да има последици в рамките на член 34, точка 3 от Регламент № 44/2001 само ако това не възпрепятства правото на ефективни правни средства за защита пред съд, гарантирано в член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз

(вж. в този смисъл решение от 25 май 2016 г., *Meroni*, C-559/14, EU:C:2016:349, т. 44), и позволява да се постигнат целите на свободното движение на съдебните решения по граждански дела и на взаимното доверие в правосъдието в рамките на Съюза при условия, които са поне толкова благоприятни като тези, следващи от прилагането на този регламент (вж. по аналогия решения от 4 май 2010 г., *TNT Express Nederland*, C-533/08, EU:C:2010:243, т. 55, и от 19 декември 2013 г., *Nipponka Insurance*, C-452/12, EU:C:2013:858, т. 38).

- 59 В настоящия случай следва да се отбележи, че съдържанието на разглежданото по главното производство арбитражно решение не е могло да бъде предмет на съдебно решение, попадащо в приложното поле на Регламент № 44/2001, без да бъдат нарушени две основни правила на същия, отнасящи се, от една страна, до относителното действие на арбитражна клауза, включена в застрахователен договор, и от друга страна, до висиящия процес.
- 60 Всъщност, що се отнася, от една страна, до относителното действие на арбитражна клауза, включена в застрахователен договор, от практиката на Съда е видно, че клауза за предоставяне на компетентност, договорена между застрахователя и притежателя на застраховката, не може да се противопостави на лицето, увредено от покритата от застраховката вреда, което — ако националното право позволява това, на основание деликтна или квазиделиктна отговорност — желае да предяви пряк иск срещу застрахователя пред съда по мястото, където е настъпил фактът на увреждането, или пред съда по местоживеенето му (вж. в този смисъл решение от 13 юли 2017 г., *Assens Havn*, C-368/16, EU:C:2017:546, т. 31 и 40 и цитираната съдебна практика).
- 61 От това следва, че — освен ако бъде нарушено това право на увреденото лице — съд, различен от сезирания с прекия иск, не трябва да се обявява за компетентен на основание такава арбитражна клауза, за да може да се гарантира преследваната от Регламент № 44/2001 цел, а именно защитата на увреденото лице срещу съответния застраховател (вж. в този смисъл решение от 13 юли 2017 г., *Assens Havn*, C-368/16, EU:C:2017:546, т. 36 и 41).
- 62 Тази цел за защита на увредените лица обаче би била застрашена, ако съдебно решение, възпроизвеждащо текста на арбитражно решение, с което арбитражен съд е приел, че е компетентен на основание такава арбитражна клауза, включена в съответния застрахователен договор, може да се счита за „съдебно решение, постановено по спор между същите страни в държавата членка, в която се иска признаване“ по смисъла на член 34, точка 3 от Регламент № 44/2001.
- 63 Всъщност, както илюстрират обстоятелствата по спора в главното производство, да се приеме, че такава съдебно решение може да възпрепятства признаването на съдебно решение, постановено в друга държава членка след предявен от увреденото лице пряк иск за ангажиране на отговорност, би могло да лиши последното от реално обезщетение за понесената от него вреда.
- 64 От друга страна, що се отнася до висиящия процес, от акта за преюдициалното запитване е видно, че към датата на започване на арбитражното производство, а именно 16 януари 2012 г., пред испанските съдилища вече е имало висящо производство по спор по-специално между испанската държава и London P&I Club.

- 65 По-нататък, от преписката, с която разполага Съдът, е видно, че през юни 2011 г. London P&I Club е уведомен за предявените пред испанските съдилища граждански иски, и че Кралство Испания е поканено от единствения арбитър да участва в арбитражното производство, започнато в Лондон от London P&I Club.
- 66 Тъй като обаче в член 27, параграф 1 от Регламент № 44/2001 се посочват „дела [...] между същите страни“, без да се изисква ефективно участие във въпросните производства, следва да се приеме, че същите страни са участвали в производствата, посочени в точка 64 от настоящото решение (вж. в този смисъл решение от 19 октомври 2017 г., Merck, C-231/16, EU:C:2017:771, т. 31 и 32).
- 67 Накрая, тези производства са имали същия предмет и същото основание, а именно евентуалното ангажиране на отговорността на London P&I Club към испанската държава на основание застрахователния договор, сключен между London P&I Club и собствениците на *Prestige*, за причинените от потъването на последния щети.
- 68 В това отношение при тълкуването на член 27, параграф 1 от Регламент № 44/2001 Съдът постановява, че иск за признаване на отговорността на ответника за вреди и за осъждането му да заплати обезщетение има едно и също основание и един и същ предмет като предявения от този ответник отрицателен установителен иск да се постанови, че той не носи отговорност за посочените вреди (вж. в този смисъл решения от 19 декември 2013 г., Nipponka Insurance, C-452/12, EU:C:2013:858, т. 42, и от 20 декември 2017 г., Schlömp, C-467/16, EU:C:2017:993, т. 51). В настоящия случай обаче, докато предявените в Испания граждански иски са имали за предмет по-конкретно ангажирането в тази държава членка на отговорността на London P&I Club, арбитражното производство, започнато от последния в Лондон, е имало за предмет получаването на отрицателно установяване по отношение на тази отговорност.
- 69 Такива обстоятелства съответстват на положение на висящ процес, при което съгласно член 27 от Регламент № 44/2001 всеки съд, различен от първия сезиран съд, спира разглеждането на делото служебно, докато бъде установена компетентността на първия сезиран съд, след което, когато се установи тази компетентност, се отказва от компетентност в полза на този съд.
- 70 Както обаче беше подчертано в точка 56 от настоящото решение, свеждането до минимум на възможността за едновременни производства, към което се стреми тази разпоредба, е една от целите и от принципите, които са в основата на съдебното сътрудничество по граждански дела в рамките на Съюза.
- 71 Съдът, който е сезиран, за да постанови решение, възпроизвеждащо текста на арбитражно решение, следва да провери спазването на разпоредбите и основните цели на Регламент (ЕО) № 44/2001, за да предотврати тяхното заобикаляне, като например това, изразяващо се в приключване на арбитражно производство в нарушение едновременно на относителното действие на включена в застрахователен договор арбитражна клауза и на правилата относно висящия процес, предвидени в член 27 от този регламент. В конкретния случай обаче от преписката по делото, с която разполага Съдът, и от разискванията в съдебното заседание е видно, че такава проверка не е извършена нито от High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Commercial Court) (Висш съд (Англия и Уелс), общо гражданско отделение (търговски състав), нито от Court of Appeal

(England & Wales) (Civil Division) (Апелативен съд (Англия и Уелс) (гражданско отделение), като освен това нито една от двете юрисдикции не е отправила преюдициално запитване до Съда на основание член 267 ДФЕС.

- 72 При тези обстоятелства съдебно решение, възпроизвеждащо текста на арбитражно решение, като разглежданото по главното производство, не може да възпрепятства по силата на член 34, точка 3 от Регламент № 44/2001 признаването на съдебно решение, изхождащо от друга държава членка.
- 73 С оглед на гореизложеното на първия и втория въпрос следва да се отговори, че член 34, точка 3 от Регламент № 44/2001 трябва да се тълкува в смисъл, че съдебно решение, постановено от съд на една държава членка и възпроизвеждащо текста на арбитражно решение, не представлява съдебно решение по смисъла на тази разпоредба, когато решение, водещо до резултат, равностоен на този от това арбитражно решение, не е могло да бъде прието от съд на тази държава членка, без да бъдат нарушени разпоредбите и основните цели на този регламент, в частност относителното действие на включена в застрахователен договор арбитражна клауза и правилата относно висящия процес, съдържащи се в член 27 от същия, като това съдебно решение не може в този случай да е пречка в посочената държава членка за признаването на решение, постановено от съд в друга държава членка.

По третия въпрос

- 74 С третия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 34, точка 1 от Регламент № 44/2001 трябва да се тълкува в смисъл, че позволява — в хипотезата, при която член 34, точка 3 от този регламент не се прилага по отношение на съдебно решение, възпроизвеждащо текста на арбитражно решение — да се откаже признаването или изпълнението на съдебно решение, изхождащо от друга държава членка, поради противоречието му с обществения ред с мотива, че то не зачита силата на пресъдено нещо, с която се ползва това съдебно решение.
- 75 В това отношение от отговора на първите два въпроса следва, че в конкретния случай неприложимостта на член 34, точка 3 от Регламент № 44/2001 към съдебното решение, посочено в точка 29 от настоящото решение, произтича от факта, че арбитражното производство, приключило с приемането на арбитражното решение, потвърдено от това съдебно решение, е приключено в нарушение на правилата относно висящия процес, предвидени в член 27 от този регламент, и на относителното действие на арбитражна клауза, включена в разглеждания застрахователен договор.
- 76 При тези обстоятелства не може да се приеме, че твърдяното незначитане на това съдебно решение от посочения в точка 34 от настоящото решение изпълнителен лист от 1 март 2019 г., издаден в производство, което посоченото съдебно решение от своя страна не взема предвид, може да представлява нарушение на обществения ред в Обединеното кралство.
- 77 Във всички случаи според практиката на Съда член 34, точка 1 от Регламент № 44/2001 трябва да се тълкува стриктно, доколкото съставлява пречка за изпълнението на една от основните цели на този регламент. Поради това той трябва да се прилага само в изключителни случаи (решение от 25 май 2016 г., Meroni, C-559/14, EU:C:2016:349, т. 38 и цитираната съдебна практика).

- 78 Съдът обаче вече е постановил, че използването на понятието за „обществен ред“ е изключено, когато въпросът засяга съвместимостта на чуждестранно съдебно решение с национално съдебно решение (решение от 4 февруари 1988 г., Hoffmann, 145/86, EU:C:1988:61, т. 21).
- 79 Всъщност, както отбелязва генералният адвокат в точка 77 от своето заключение и както изтъква френското правителство, законодателят на Съюза е възнамерявал с член 34, точки 3 и 4 от Регламент № 44/2001 да уреди изчерпателно въпроса за силата на пресъдено нещо, с която се ползва по-рано постановеното съдебно решение, и по-конкретно този за противоречието между подлежащото на признаване съдебно решение и това по-рано постановено съдебно решение, изключвайки по този начин възможността да се използва в това отношение клаузата за обществен ред, посочена в член 34, точка 1 от този регламент.
- 80 С оглед на гореизложеното на третия въпрос следва да се отговори, че член 34, точка 1 от Регламент № 44/2001 трябва да се тълкува в смисъл, че в хипотезата, при която член 34, точка 3 от този регламент не се прилага по отношение на съдебно решение, възпроизвеждащо текста на арбитражно решение, признаването или изпълнението на съдебно решение, изхождащо от друга държава членка, не може да бъде отказано поради противоречието му с обществения ред с мотива, че то не зачита силата на пресъдено нещо, с която се ползва това съдебно решение.

По съдебните разноски

- 81 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

Поради изложените съображения Съдът (голям състав) реши:

- 1) Член 34, точка 3 от Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела трябва да се тълкува в смисъл, че съдебно решение, постановено от съд на една държава членка и възпроизвеждащо текста на арбитражно решение, не представлява съдебно решение по смисъла на тази разпоредба, когато решение, водещо до резултат, равностоен на този от това арбитражно решение, не е могло да бъде прието от съд на тази държава членка, без да бъдат нарушени разпоредбите и основните цели на този регламент, в частност относителното действие на включена в разглеждания застрахователен договор арбитражна клауза и правилата относно висиящия процес, съдържащи се в член 27 от същия, като това съдебно решение не може в този случай да е пречка в посочената държава членка за признаването на решение, постановено от съд в друга държава членка.**
- 2) Член 34, точка 1 от Регламент № 44/2001 трябва да се тълкува в смисъл, че в хипотезата, при която член 34, точка 3 от този регламент не се прилага по отношение на съдебно решение, възпроизвеждащо текста на арбитражно решение, признаването или изпълнението на съдебно решение, изхождащо от друга държава**

членка, не може да бъде отказано поради противоречието му с обществения ред с мотива, че то не зачита силата на пресъдено нещо, с която се ползва това съдебно решение.

Подписи